

бу; ухилення від призову за мобілізацією; знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини тощо.

Ураховуючи вищезазначене, зауважимо, що специфіка вивчення традицій та звичаїв у кримінології зумовлена необхідністю міждисциплінарного аналізу їх поняття, природи, видів і функцій. Їх дослідження як позитивного досвіду попередніх поколінь та елементів соціокультурної спадщини, що впливають на формування поведінки не лише окремої особи, а й суспільства загалом, допоможуть застосовувати ці традиції та звичаї у процесі виховання як засобу запобігання злочинам на загально-соціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях, як стереотипів діяльності, професійних знань, ідей та зразків поведінки.

К. Д. Кулик, аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАБОРОН У СФЕРІ СЕКСУАЛЬНИХ СТОСУНКІВ ЩОДО ОСІБ, ЯКІ НЕ ДОСЯГЛИ СТАТЕВОЇ ЗРІЛОСТІ

У тезах наголошується, що сексуальні табу щодо осіб, які не досягли статевої зрілості, у різні історичні періоди та у різних народів мають свої особливості. Законодавці Стародавньої Греції та Спарти започаткували закріплення у нормативних актах заборону розбещення неповнолітніх.

В тезисах отмечается, что сексуальные табу по отношению к лицам, которые не достигли половой зрелости, в разные исторические периоды и у разных народов имеют свои особенности. Законодатели Древней Греции и Спарты стали первыми, закрепившими в нормативных актах запрет растления несовершеннолетних.

It has been pointed out in the theses that sexual taboos towards people who haven't reached puberty have particular features within different historical periods and nations. The lawmakers of Ancient Greece and Sparta were the first to fix the prohibition of minors' molestation in legal acts.

Неконтрольоване, часто викладене у цинічній формі розповсюдження інформації щодо будь-якого аспекту життєдіяльності людини, у тому числі стосовно інтимних стосунків, підсилює процеси розмивання загальнолюдських і культурних цінностей у тієї частини населення, яка має схильність до сексуальних збочень. За таких умов існує реальна не-

безпека переростання психологічної патології у суспільно небезпечні дії, які заборонені кримінальним законом. Зокрема, такі дії можуть мати вигляд статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155 Кримінального кодексу України), або вчинення розпусних дій з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 156 КК України). Наведеними нормами законодавець захистив від злочинних посягань осіб, які через малий вік, психологічну та фізичну несформованість, відсутність життєвого досвіду не можуть себе захистити. Злочини проти статевої свободи та недоторканості осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, становлять підвищену суспільну небезпечність, оскільки їх наслідками є глибокі психологічні травми, які накладають відбиток на все подальше життя неповнолітнього і навіть можуть стати криміногенними чинниками для суспільства¹.

Кожний історичний період існування людства і різні народи характеризуються своїми особливостями щодо цього питання. Для розуміння соціального навантаження і захисного сенсу цієї кримінально-правової норми необхідно детально проаналізувати історичний аспект виникнення заборон, які охороняли статеву недоторканість малолітніх і неповнолітніх осіб.

Історія людства містить безліч різних заборон, що стосувалися статевих зносин із дітьми. Деякі з них були зумовлені суто раціональним поглядом на репродуктивні функції роду, деякі – національним менталітетом та культурними особливостями, релігійними приписами. Жерці, священники, а згодом й законодавець відводили врегулюванню сексуального життя народу не останнє місце, розуміючи важливість цього питання для стабільності та розвитку суспільства.

Історії сексуальних заборон і приписів присвятили свої дослідження фахівці в галузі соціології, психології, психіатрії, кримінального права, кримінології. Слід зазначити серйозний внесок у розвиток проблеми таких науковців, як: Ю. М. Антонян, О. Івік, О. В. Синеокий, І. С. Кон, В. Г. Гігін, Р. ван Гулик, Є. О. Торчинов та ін.

Прямих історичних доказів юридичних заборон щодо можливості вступу в статеві зносини з дітьми у Стародавньому Сході і Міжріччі від початку існування їх народів немає. Законами, які діяли на цих територіях, були закріплені норми, що забороняли прелюбодіяння, кровов-

¹ Гусева О. Н. Педофильная виктимизация и виктимологическая профилактика педофильных преступлений : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Федерал. гос. учрежд. «Всеросс. науч.-исслед. ин-т МВД РФ». – М., 2011. – С. 5.

змішення та звалтування, тобто охороняли статеву свободу та статеву недоторканість від аморальних, біологічно шкідливих та насильницьких посягань. Діти за тих часів перебували у повному підпорядкуванні батьків, а саме батька. Вони були його власністю, не мали ніяких прав до досягнення ними певного віку, через що вирішення батьком їх долі прирівнювалося до закону.

Закріплення заборон щодо розбещення неповнолітніх (малолітніх) мають місце у традиціях і правових нормах Стародавньої Греції та Спарти. У Греції у VII ст. до н. е. існував звичай, згідно з яким ініціювання хлопчика починалося з його викрадення дорослим чоловіком (у цей період практично по всій Греції була узаконена одностатева любов для чоловіків). Старший друг залучав підлітка до чоловічого союзу та навчав військової майстерності. Відносини між підлітком і його наставником (у тому числі сексуальні) вважалися такими, що мають почесний характер¹. Але зв'язок чоловіка з маленьким хлопчиком був неприпустимим – гідною визнавалася тільки любов до юнака. Розбещення малолітніх розцінювали як злочин проти моралі. Афінські закони карали також за зваблення малолітнього без згоди його батька. За це винну особу засуджували до смертної кари або позбавлення цивільних прав (атимії)². Питання про вікову межу, перетинаючи яку хлопчик перетворюється на юнака, на законодавчому рівні врегульовано не було.

У Спарті X-VIII століть до н. е. була традиція танців та змагань оголених дівчат у присутності юнаків, що мотивувалося необхідністю народження здорових нащадків. Нареченими ставали лише ті, хто досягав шлюбного віку. У кінці I ст. до н. е. імператор Август заборонив домовленість (заручення) з нареченою молодше десяти років. А строк між домовленістю та шлюбом обмежив двома роками. Таким чином, вважалося правомірним статеве життя дівчинки з 12 років.

Для чоловіків Спарти, так само як й у Стародавній Греції, був легітимним одностатевий зв'язок. Причому традицією для такого статевого життя був чітко зазначений початковий вік – 12 років. Плутарх у своїй

¹ Івик О. История сексуальных запретов и предписаний [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.e-reading.ws/chapter.php/1010180/5/Ivik_-_Istoriya_seksualnyh_zapretov_i_predpisaniy.html. – Загл. с экрана.

² Синеекий О. В. Психолого-правові проблеми кримінальної сексопатології. Вступ до криміноперверсології : монографія / передм. О. О. Дудорова ; Запорізь. нац. ун-т каф. кримін. права та правосуддя ; Запорізь. юрид. ін.-т ДДУВС. каф. юрид. психології, суд. медицини та психіатрії ; Запорізь. облбюро суд.-мед. експертизи. – Х. : Право, 2009. – С. 38.

книзі «Стародавні звичаї у спартанців» особливо наголошує, що кохання до юнаків мало у населення Лакедемона виключно духовний характер¹.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що у традиціях і правових нормах Стародавньої Греції та Спарті можна бачити зачатки заборон щодо статевих стосунків осіб, які на той час вважалися малолітніми. Спочатку це було табу, яке регулювалося традиціями та нормами моралі, а згодом ці норми отримали своє закріплення у нормативних актах, що регулювали суспільне життя народу на території усєї держави. Отже, дослідження виникнення та історичного розвитку норми щодо заборон на статеві зносини з особами, які не досягли статевої зрілості, дасть можливість глибокого вивчення сутності цієї кримінально-правової норми для того, щоб сконструювати ефективний і дієвий механізм запобігання вчиненню даного злочину.

С. В. Рябчук, здобувач НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ТА КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

У тезах висвітлено деякі кримінально-правові ознаки та кількісно-якісні показники кримінологічної характеристики злочинів, передбачених ст. 203² КК України.

В тезисах освещены некоторые уголовно-правовые признаки и количественно-качественные показатели криминологической характеристики преступлений, предусмотренных ст. 203² УК Украины.

The theses highlight particular criminal legal features, quantative and qualitative indicators for the criminological characteristics of crimes under Art. 203² of the Criminal Code of Ukraine.

В Україні та усіх країнах світу більш-менш поширена діяльність суб'єктів господарювання, що надають послуги, пов'язані з доступом осіб до азартних ігор. У нашій державі законодавець пішов шляхом заборони здійснення такої діяльності. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодав-

¹ Плутарх. Моралии : Соч. – М. : ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков : Изд-во Фолио, 1999. – 1120 с.